

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuißimiè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1634

De Canone Missæ vsque ad Consecrationem. VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40262

in tempore pro incensando Sacramen-
to in eiusdem elevatione; & ut significetur
diffusio gratiæ Christi in populum
in nomine Trinitatis. Stabit autem Thu-
riferarius incensans populum in me-
dio Presbyterij, vel ferè à latere Euan-
gelij, si expositum est in Altari Sacra-
mentum, ne eidem terga vertat.

e *Ministrantibus Acolythis.*] Cum
reuerentijs debitis, & cum quasi oscu-
lis ampullæ, & manutergij, antè &

post; sed stantes Acolythis, non genu-
flexi, ministrant.

Ad, *Orate fratres*, Subdiaconus
respondeat, *Suscipiat*, &c. & Cele-
brans tardiùs dicat secretas Oratio-
nes, ut Diaconus opportuno tempo-
re redire queat ad dicendum, *San-
ctus*, &c. cum eodem. Cerimonia-
rius interim assistat libro, & folia ver-
tat, quamdiu Diaconus abest, nisi ad-
sit Assistens.

11 *Cum dicitur Præfatio, Diaconus & Subdiaconus stant retrò post Ce-
lebrantem: & paulò antequam dicatur Sanctus, f accedunt ad Al-
tare, ubi g cum Celebrante hinc inde dicunt, Sanctus, & que se-
quuntur vsque ad Canonem. Deinde Diaconus accedit ad sinistram
Celebrantis, ei h assistens dum dicitur Canon, nisi alius Sacerdos
assistat, quia tunc ipse staret ad dextram aliquantùm post Cele-
brantem. Subdiaconus verò tunc stat post Celebrantem.*

f *Accedunt ad Altare.*] Facta in lo-
cis suis post Celebrantem genuflexio-
ne; quam rursus faciunt, dicto ab eis-
dem ultimo *Osanna in excelsis*. Addita
fuit sequens Rubrica in Missali Ro-
mæ edito 1621. sine maiorum aucto-
ritate; nimirum, *si Subdiaconus non te-
net Patenam, cum Diacono accedit ad
Altare, ubi dicunt, Sanctus, &c.*
quod monuisse sit satis.

g *Cum Celebrante dicunt.*] Hym-
num, *Sanctus*, &c. Sacerdos ipse cum
alijs necessariò debet dicere, ne se ip-
sum sua prece videatur priuasse, qui
& suas voces, & aliorum Angelicis
laudibus admitti deprecatu est in
Præfatione, ut ait *Microlog. cap. 11.*

Benedictus, qui venit, &c. non can-
tatur à Choro, nisi post depositionem
Calicis, *Cerimon. Episcop. lib. 2. cap. 8.*
etiam in Missis Defunctorum; quod
obseruatur in Cappella Papali.

h *Assistens.*] Non tenet manus iun-
ctas, sed folia Missalis vertit, & indi-
cat quæ sunt dicenda à Celebrante.

Ad *Sanctus* campanas maiores pul-
sare conuenit, sicut in Missa priuata
campanula parua, quam pulsant aliqui
etiam in Missa solemni; & placet per
alterum ex Acolythis, ut moneantur
ij qui maiores pulsare debent camp-
nas, & tempus ignorant eas pulsandi,
quia longiùs absunt. Vide *par. 1. ti-
tulo 20. pag. 76.*

De Canone Missæ vsque ad Consecrationem. VIII.

1 **F** Inita Præfatione, ut suprà, Sacerdos stans ante medium Altaris,
versus ad illud, aliquantulum eleuat manus, oculisque eleuatis ad
Deum, & sine mora deuote demissis, ac manibus iunctis, & super Altare
positis,

positis, profunde inclinatus incipit Canonem, secretò dicens: *Te igitur, &c. ut in Ordine Missæ. Cum dicit, Vni accepta habeas, & benedicas, prius osculatur Altare in medio, deinde erigit se, & stat iunctis manibus ante pectus.* ¹ Cum dicit, *Hæc + dona, hæc + munera, hæc sancta + sacrificia, dextra manu signat ter communiter super Hostiam & Calicem. Deinde extensis manibus ante pectus, prosequitur, In primis quæ tibi offerimus, &c.*

Actio prima in Canone quinque actus complectitur, manuum & oculorum elevationem, oculorum demissionem, manuum iunctionem, & eandem super Altare positionem. In primo quinario numero venerare Christum in Cruce quinque plagis vulneratum: & nota, ex Rubrica propria in Ordine Missæ, ne discordare videatur à generali, quòd ad primum gestum, prima quoque verba, *Te igitur*, sunt pronuntianda; neque dari debet gestus sine voce, qui alioquin esset inconcinnus. Extendens dicit, iungens dicit, eleuans dicit, sunt participia cum verbis simul, in Ordine Missæ; & sic concordantur Rubricæ.

Te igitur. Crucifixus solet imprimi initio Canonis, ait *Honor. in Gemma lib. 1. cap. 103.* ut statim passio Christi oculis cordis ingeratur. Prima quoque littera T. est figura Crucis Christi, *Innoc. III. lib. 3. cap. 2.* Auctor autem principij Canonis dicitur esse *S. Clemens à Radul. Prop. 23.* Vide quæ diximus in *1. par. tit. 12. nu. 5. pag. 43.* vbi de nomine, auctoribus, & partibus Canonis non pauca. Hoc loco ritus & Cærimoniarum in primis sunt examinanda, & eæ, quæ sunt ita propriæ Canonis, ut in alia parte Rubricarum hætenus proprium non habuerint locum. Sensum litteralem difficiliorum verborum afferemus infra cum mysterijs.

¹ *Cum dicit, Hæc + dona, &c.* Ex

responsò *Zacharia S. Bonifacio Moguntino* fiunt hæc tres Cruces. *S. Anselm. lib. de Sacrament. ait, vna Cruce duo simul sanctificentur, id est, vbi verbum est commune pani & vino, ut explicat VVald. Tom. 3. tit. 4. cap. 37. habet Microl. cap. 14. has easdem. Sed nota, à principio Canonis, vsque ad Libera nos inclusiua, vbi finis est Canonis, secundum Innoc. III. quòd septem vicibus signa Crucis fiunt. Primò hæc, & ter. Secundò, ad ea, *Quam oblationem*, quinquies. Tertio in consecratione, ad ea, *Benedixit*, semel & iterum. Quarto post consecrationem, ad ea, *Hostiam puram*, quinquies. Quintò, ad ea, *Sacrosanctum Filij tui Corpus*, semel & iterum super Sacramentum, & semel supra se ipsum. Sextò, ad ea, *Sanctificas*, ter. Septimò, ad ea, *Per ipsum*, quinquies. *Innoc. III. lib. 4. c. 11.* addit ibidem, in ordine ad Hostiam & Calicem fieri signa Crucis viginti quinque, & quinquies quinque: tum quia, sicut hic numerus per se ductus semper in se ipsum reducitur, si duccatur in infinitum, ita Eucharistia, quantumlibet multiplicetur, semper est idem Sacrificium; tum quia quinque sensus hoc Sacramento perficiuntur: sed & binarius signorum numerus congruit propter carnem & Sanguinem Christi; ternarius quoque propter panem, vinum, & aquam. *Hæc ille eruditè, & acutè.**

2. Vbi

2 Vbi dicit, *vnà cum famulo tuo* ^m *Papa nostro N.* exprimit nomen *Pape*; Sede autem vacante verba predicta omittuntur. Vbi dicitur, & ⁿ *Antistite nostro N.* specificatur nomen Patriarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi ordinarij in propria diœcesi, & non alterius Superioris, etiam si Celebrans sit omnino exemptus, vel sub alterius Episcopi iurisdictione. Si verò Episcopus ordinarius illius loci, in quo Missa celebratur, sit vita functus, predicta verba omittuntur: quæ etiam omittuntur ab ijs qui Romæ celebrant. Si Celebrans est Episcopus, Archiepiscopus, vel Patriarcha, omiſſis predictis verbis, eorum loco dicit, *Et me indigno seruo tuo.* Summus autem Pontifex cum celebrat, omiſſis verbis, *vnà cum famulo tuo Papa nostro N.* & *Antistite nostro N.* dicit, *vnà cum me indigno famulo tuo, quem gregi tuo præesse voluisti.* Et continuant omnes vt sequitur, *Et omnibus orthodoxis, &c.*

^m *Papa.*] Nominatur, ex *Concil. Vascen. cap. 4* alias 6. tempore Leonis I. celebrato, apud *Burchard. lib. 2. Decret. cap. 230.* imò verò *S. Clemens lib. 8. Constit. Apost. cap. 12.* instituisse dicitur, seu obseruasse; qui celebrans Missam dicebat, *Adhuc obsecramus te pro me, qui nihil sum, ibidem.* quod hodie idem est, quando ex *Innoc. III. de Celebrat. Miss. cap. 3.* ait *Papa, Vnà mecum indigno famulo tuo.* A Christo deducitur hic ritus, qui in cœna rogauit pro Petro, vt non deficiat fides illius, *VValden. Tom. 3. tit. 4. cap. 37. num. 5.*

Quod attinet ad nomen *Pape*, & significationem vocabuli, docet *Baronius in Not. Martyrol. ad diem 10. Ianuar.* significare Patrem, non autem Patrem Patrum: & cum esset Episcopis commune, tandem *Gregor. VII. anno 1073. in Synodo Rom.* statuit, vt nomen *Pape* vnicum esset in vniuerso orbe. Plura *ibid.* scribit *Baronius.*

Caput autem inclinatur etiam hinc ad nomen *Pape.* eadem enim est ratio, qua supra dictum est in *Collecta*, ad

nomen eiusdem: de quo dubitauere nonnulli, sed in *Rubrica de Orat.* non adest limitationis particula tantum.

ⁿ *Antistite nostro N.*] Sanctus *Paulus Hebr. 13. Memento te, inquit, Præpositorum vestrorum.* & pro Episcopo quidem orandum esse, docet in *Missâ S. August. Epist. 110. in fine.*

Sed quis Episcopus hinc nominandus. Vult *Alcum. de Celebrat. Missæ*, Episcopum nominari Celebrantis, quem sequitur *Innoc. III. lib. 3. cap. 5.* Rubrica tamen nostra Episcopum loci, in quo celebratur, nominari decreuit; tum quia expressè ait, *Ordinarij illius loci*; tum quia Romæ omitti iubet hæc verba. & placet *Bellarmino lib. 2. de Missa cap. 21.* Neque nominandus est Abbas exemptus loci, sed Episcopus vicinior, ad quem pro ordinatione itur: neque enim Abbas est Antistes de quo in *Canone.*

Pro Regibus orandum etiam hoc loco, scribit *Innocen. III. loco citato*, in eorum locis ac prouincijs, inquit *Azorius lib. 10. cap. 36. quest. 13.* & verè habetur hic ritus in *predicto cap. 12. S. Cle-*

S. Clementis, & in Liturgijs sancti Basilij, & S. Chrysostomi.

Pius V. tamen, qui nihil addi voluit, concessit nominari in Canone Regem in Hispanijs: nihil ergo tu addas sine Papali auctoritate, con-

tra Pij V. Bullam de Missali editam. Caueant etiam Regulares, ne in Canone nominent Superiores suos, vt Antistites, ex Decreto sacre Rituum Congregationis 12. Nouembris 1615.

3 *Cum dicit, Memento Domine, eleuans & iungens manus vsque ad faciem vel pectus, sic iunctis manibus stat paulisper in quiete, o demisso aliquantulum capite, faciens commemorationem viuorum Christi fidelium ad suam voluntatem, & quorum nomina, si vult, secreto commemoret; non tamen necesse est ea exprimere, sed mentem tantum eorum memoriam habeat. Potest etiam Celebrans, si pro pluribus orare intendit, ne circumstantibus sit morosus, ante Missam in animo proponere sibi omnes illos tam viuos quam defunctos, pro quibus in ipsa Missa orare intendit, & hoc loco generaliter vnico contextu ipsorum viuorum commemorationem agere, pro quibus ante Missam orare proposuit in Missa.*

o Demisso aliquantulum capite.] Non ergo oculis eleuatis versus Crucem, vt multi faciunt, nec iisdem clausis, nisi forte ad maiorem animi compositionem. Neque verò desigendi sunt oculi in Sacramento, si est in Altari expositum, eò quòd in altero *Memento* fieri præscribitur hoc idem. demissio namque capitis & oculorum in vtroque *Memento* magis attendi debet, ad humilitatem indicandam.

p Quorum nomina secreto.] Eos, pro quibus orare intendit Sacerdos, appellat Suscepios *S. August. Epist. 59. quest. 5.* quos labijs compressis inclusa pectoris cogitatione nominet, ait *S. Hieron. apud Duran. lib. 2. de Rit. cap. 34.*

De litteris N. & N. apponi solitis hoc loco in Canone, meminit *Odo Camerac. in Explicatione sacri Canonis.* antiquitus autem recitabantur nomina offerentium in Missa, ex *Inno-*

centio I. Epist. 1. & nos eorum, qui eleemosynam idèd dederunt, memoriam facimus.

Hoc loco dicendum videtur de applicatione Sacrificij: & quidquid sit de valore Missæ, quem, conciliando Doctores, dicerem infinitum esse in radice, sed ad impetrandum, & ad alios effectus, finitum in terminis; quia finitè de eo omnes participant, minusque vel magis, pro minori vel maiori deuotione cuiusque concurrentis ad Missæ Sacrificium, ex *S. Thom. 3. par. quest. 79. artic. 4.* Quatuor Sacerdoti vt faciat ego consulerem.

Primum est, vt intendat prodesse omni meliori modo ijs, de quibus Ecclesia meminit in Canone, nimirum toti Ecclesiæ, Papæ, Episcopo loci, & circumstantibus, quibus Deus distribuat portionem Sacrificij generalera propè infinitam, pro eorum capacitate, & deuotionis mensura. & hæc

T

est

est prima portio, quam ponit *Scot.* quodlib. 20. artic. 2. & 3.

Alterum est, ut provideat sibi ipsi Sacerdos de portione sibi debita, quam vocat *Scotus* specialem, & nouit Deus, quanta sit: probabile verò est, eam posse dari alijs à Sacerdote nominandis pro eo titulo, quo importat pœnæ debitæ remissionem. Quo casu prodesset ijs multò magis, quàm si pro ijsdem sequenti proxima ratione & modo celebraret, quia certum est, participare Sacerdotem in maiori quantitate de valore Missæ quàm alium quemlibet, qui eundem celebrare iubet, aut procurat; tum ex ministerio proximiori, tum ex maiori deuotione & fide, quæ inter celebrandum multipliciter excitantur.

Tertium est, ut suffragari intendat eo maiori affectu quo potest, & debet ijs, quibus tenetur, siue ex obedientia, siue ex titulo beneficij, siue legati, siue contractus rationabilis, siue promissionis, aut voti, siue congruentis eleëmodynæ acceptæ, aut promissæ; & ea prorsus ratione, qua ijsdem, & ex sensu certo & practico eorundem, non speculatiuo & disputabili, ille tenetur ad Missam, seu plures Missas. tutior enim in hac re tenenda est sententia. Si verò ij non egeant, aut fortè ex defectu gratiæ non sint capaces Sacrificij fructus, substituatur statim alios actu, & secunda ut aiunt intentione (quod docet *Suarez disp. 79. sect. 8. in fine*;) alioquin fructus Missæ non applicatus remanebit in thesauro Ecclesiæ. Deus autem nouit, quantum cuique de Missæ fructu sit dandum; & hæc est quam vocat *Scotus* portionem mediam.

Quartum est, ut alijs item prodesse

intendat sine aliorum præiudicio, eo ordine & quantitate fructus, qua Deus scit se teneri; & eos specialiter nominatos Deo commendat, siue in ordine ad remissionem pœnæ, cum sit satisfactorium; siue ad gratiam acquirendam, & augendam, cum sit meritatorium; siue ad quæcumque bona spiritalia & temporalia, quibus illi egent, & utiliora eisdem forent, obtinenda, cum sit etiam, imò & propriissimè, ut ait *Bellarmin. de Missa lib. 2. cap. 3. impetratorium.*

Notat præterea *Azor. lib. 10. c. 22. quest. 3.* Orationem ad *Memento* esse priuatam: quare in ea admitti possunt infideles, & excommunicati omnes, ad eorum salutem procurandam, ut *idem ibidem cum alijs Doctoribus docet*, seu ad augmentum Ecclesiæ, ut *Suarez disp. 78. sect. 2.* Ex his ergo & tu memento, ne *Memento* in Missa fiat in momento, sed cum aliqua mora.

In Commemoratione post *Memento* Defunctorum eadem ferè obseruet Sacerdos; ut primò omnes commemoret ex instituto & intentione Ecclesiæ; deinde eos, pro quibus, ut supra, tertio loco teneri dictum est; tertio alios cariores quos voluerit, & inter hos auctorem huius Operis, qui commendat seipsum quàm maximè postquam obierit; & item illius animam Defuncti, quæ proximè dum celebras (Deus nouit) egressura est de Purgatorio: tibi enim de cælo statim rependet gratiam. Omnes autem Defunctos commendabis Deo in ordine tantum ad pœnarum remissionem, cum hoc Sacrificium pro Defunctis sit tantummodò satisfactorium.

4 Commemoratione viuorum facta, demissis & extensis vt prius manibus, continuat, Et omnium circumstantium, &c. Similiter stans prosequitur ¶ Communicantes. Cùm dicit, Iesu Christi, caput Crucis inclinât: in conclusione quando dicit, ¶ Per eundem, iungit manus. Cùm dicit, ¶ Hanc igitur oblationem, expandit manus simul super oblata, ita vt ¶ palma sint aperta versus ac supra Calicem & Hostiam, quas sic tenet vsque ad illa verba, Per Christum Dominum nostrum. tunc enim iungit manus, & sic prosequitur, Quam oblationem tu Deus in omnibus quasumus. & cùm dicit, ¶ bene & dictam, adseri & ptam, ra & tam, communiter signat ter super Hostiam & Calicem simul: deinde cùm dicit, ¶ vt nobis corpus, separatim signat semel super Hostiam tantum; & cùm dicit, & sanguis, semel super Calicem tantum: deinde eleuans & iungens manus ante pectus, prosequitur, fiat dilectissimi filij tui Domini nostri Iesu Christi. & inclinans caput Crucis, ¶ extergit, si opus fuerit, pollices & indices super Corporale, & dicit secreto vt prius, ¶ Qui pridie quàm pateretur, & accipiens pollice & indice dextræ manus Hostiam, & eam cum illis ac indice & pollice sinistrae manus tenens, stans erectus ante medium Altaris, dicit, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, eleuansq; ad celum oculos, & statim demittens, dicit, & eleuatis oculis in calum ad te Deum Patrem suum omnipotentem, caputq; aliquantulum inclinans, dicit, tibi gratias agens: & tenens Hostiam inter pollicem & indicem sinistrae manus, dextra producit signum Crucis super eam, dicens, ¶ bene & dixit, fregit, deditq; discipulis suis, dicens: Accipite, & manducate ex hoc omnes.

¶ Communicantes.] Siricius Papa creditur auctor huius partis Canonis à Radul. vbi supra. Linotribuit Nicol. de Ploue in Exposit. Missæ. sed Commemoratio Sanctorum in Missa est apud S. Clem. lib. 8. Constitut. Apost. cap. 13. & Dionys. de Eccles. Hier. cap. 3. Et quidem ante consecrationem nominantur cum beata Virgine Apostoli, Summi Pontifices, Episcopi, Diaconi, & laici, nempe Apostoli duod. im, & Martyres totidem; quia illi doctrina & sanguine, isti san-

guine & martyrio Sacrificium hoc confirmauerunt, Gemmalib. 1. c. 104. Qui verò Canonem ordinauit, quos voluit, dictante Spiritu sancto, hoc loco & infra nominauit, ex Steph. Eduens. cap. 13. conijcit Lindanus in Liturgiam sancti Petri cap. 22. cum alijs, à sancto Hieronymo iussu Damasi Catalogum hunc Sanctorum ortum habere. Ijdem Sancti vnâ cum beata Virgine constituunt namerum quinquies quinque, quem supra in signis Crucis eundem adnotauimus;

quia quinquies in hac re quinqueno-
stri sensus consummandi sunt, ait
Hugo ibidem. Confessorum autem
nulla fit mentio, quia editus fuit Ca-
non ante sanctum Siluestrum, ex *In-
nocentio III. lib. 3. cap. 10.* neque sunt
passi sicut Christus, *Durand. lib. 4.
cap. 38.* vbi plura. Vltimi de toto Ca-
none Sancti passi sunt anno 362. nem-
pe Ioannes & Paulus, reliqui omnes
ante ipsos; & tamen post eosdem ad-
diti sunt Cosmas & Damianus. Quis
causam nouit? passione priores loco
sunt in Canone posteriores, arbitrio
auctorum Canonis, vt *Eduens. loco
citato* significare videtur. Eminentissi-
mi denique nominantur Sancti; in
quibus tamen non ceterorum Sancto-
rum intercessio prætermittitur, sed in
istorum commemoratione omnium
suffragia expetuntur: quia sicut om-
nes in Deo vniti existunt, ita omnes
vnum desiderant & rogant pro salute
hominum; vt in vno omnes habeantur
pariter, & in vno omnes pariter
negligantur, *Alcuin. supra*. De va-
riando *Communicantes*, vide supra
par. 1. tit. 12. num. 5. pag. 44.

† *Per eundem.*] In Canone quin-
quies secrete dicitur *Per Christum Do-
minum nostrum*, & habet *Microlog.
cap. 16.* ob quinquere recolenda Vulne-
ra Christi, ait *Honor. in Gemma lib. 1.
cap. 56.*

‡ *Hanc igitur oblationem.*] Tribuit *Al-
cuinus* Gelasio, *Radulph. Proposit. 23.*
Leoni Magno, vsque ad ea, *placatus
accipias.* reliqua, vsque ad *Quam obla-
tionem* exclusiue, addita fuere à san-
cto Gregorio, *Amalar. lib. 3. cap. 23.*
& communiter omnes; occasione pestis
Romanæ & bellorum, ait *Lopez. lib. 2.
cap. 14. §. 1.* legitur tamen in *Liturgia
S. Petri Græca* vnà cū *Communicantes.*

De huius item partis varietate in
Paschate & Pentecoste, propter ba-
ptizatos recenter, vide locum paulò
antè citatum *par. 1. tit. 12. num. 5.
pag. 44.*

† *Palma sint aperte.*] Pollice dex-
tro adhuc super sinistro in modum
crucis posito, quod rectè notauit
Alcocer in suo Cerimoniali. Expan-
duntur autem manus super oblata
more Aaron, *Leuitic. 1. ex Suarez.
disp. 84. sect. 1.* & vt intelligas, hæc
mysteria tegi etiam Angelis, nedum
hominibus, *Rupert. lib. 2. cap. 57.*
vel innuunt diuinam protectionem,
seu efficaciam gratiæ, quæ in hac pre-
ce postulantur, ex *Ioan. Serrano*; qui
& addit, vel Sacerdotem profite-
ri, non proprijs visibus, sed virtute
ordinationis per impositionem ma-
nuum Episcopi tam mirabile opus
se facturum.

‡ *Benedictam, adscriptam, &c.*] Ita
loquitur *S. Ambros. lib. 4. de Sacra-
ment. cap. 5.* ergo verba sunt antiqua.
Quinque verò cruces fieri hoc loco,
trahit *Microlog. cap. 14.* imò & in *Li-
turgia sancti Petri* habentur.

† *Vt nobis corpus.*] Cruces fiant
continenter, non interruptè, tres, &
postea post breuem moram aliarum duarum,
dispensando verba appositè.

‡ *Extergit pollices & indices.*] Ne
sint humiditate affecti, & ad maiorem
reuerentiam.

‡ *Qui pridie quam, &c.*] Tribuitur
Alexandro vsque ad verba consecra-
tionis à *VValafr. cap. 22.* & *Microlog.
cap. 12.* sed Apostolorum est perio-
dus, ex *Alcuino*, vsque ad, *Vnde &
memores*; cū habeantur apud *Cle-
mentem lib. 8. c. 17.* & in *Liturgia san-
cti Petri citata.* Ceterum gestus corpo-
ris in hac periodo consonant singulis
verbis.

verbis, vt patet ex *Microl. cap. 15.*
 a *Benedixit.*] Meminit huius benedictionis cum signo Crucis paulò ante verba consecrationis *S. August. Serm. 19. de Sanctis.*

Non opinor, Christum benedixisse manu formando signum Crucis; quia nondum data erat Cruci deifica virtus. *Nicol. de Ploue in Expositione Missæ idem sentit.*

s. Si adsit vas cum alijs Hostijs consecrandis, antequam accipiat Hostiam, b discooperit manu dextra Calicem, seu vas altiarum Hostiarum. Cùm autem finierit supradicta verba, cubitis super Altare positus, stans capite inclinato, distinctè, reuerenter, & secreto profert verba consecrationis super Hostiam, & simul super omnes, si plures sint consecranda, & Hostiam suam pollicibus & indicibus tantùm tenens, dicit, Hoc est c enim corpus meum. Quibus prolatis, Celebrans tenens Hostiam inter pollices & indices predictos super Altare, reliquis manuum digitis extensis & simul iunctis (& Hostijs, si plures sint consecrata, in loco, in quo à principio Missæ posita sunt, super Corporali, vel in alio vase aut calice demissis) genuflexus eam d adorat. Tunc se erigens, quantum commode potest, e eleuat in altum Hostiam, & intentis in eam oculis (quod & in elevatione Calicis facit) populo reuerenter ostendit adorandam: & mox sola manu dextra ipsam reuerenter reponit super Corporale in eodem loco, vnde eam leuauit, & deinceps pollices & indices f non disiungit, nisi quando Hostiam consecratam tangere vel tractare debet, vsque ad ablu-tionem digitorum post Communionem.

b *Discooperit.*] Si Pyxidem collocauerit post Calicem, retrahet eam priùs ad laus ipsius Calicis versus cornu Epistolæ, vt super ipsas quoque particulas propiùs verba profert consecrationis. quæ proferre debet stans quidem, & inclinato capite, sed retentis æqualiter pedibus in suppedaneo Altaris; non dextro vltra sinistrum reuerentiæ causa quasi deflexo.

c *Enim.*] Additum est à S. Petro, ex *S. Thom. 3. p. quæst. 78. artic. 2. ad 5.* Notat *Biel lect. 38.* non vacare Mysterio, quod sint quinque verba huius consecrationis; totidem enim fuit consummata incarnatio, *Fiat mihi secun-*

dum verbum tuum: Publicano totidem facta culparum remissio, *Deus propitius esto mihi peccatori: Latroni totidem cæli promissio, Hostie mecum eris in paradiso.*

d *Adorat.*] Vnico genu, vt statim, vt faciliùs surgere possit. quod & in sequentibus obserua. Neque cubitis super Altare positus adorat, sed manibus Hostiam tenentibus super Altare retentis; & ita, vt commodè ad terram vsque genuflexio fiat, neque videri Hostia ab omnibus possit. Abstineat omnino ab osculo Hostiæ, *S. Bonan. in Spec. discipl. part. 2. cap. 11.*

e *Eleuat in altum Hostiam.*] Et statim reponit, neque diu eleuatam tenere

tenere debet. qui ritus indicatur in *Psal. 71.* exponente Rabbi Ionatha, qui vixit ante Christum, in libro *Collectionum*: Fiet placenta panis sacrificium in capitibus Sacerdotum qui sunt in Ecclesia. Et licet hæc expositio minùs probetur à Bellarmino in *Psal. 71.* placet tamen Galatino, Burchardi, & alijs apud Lorinum in eundem Psalmum. Vulgata legit, *Erit firmamentum* (epithetum enim est panis, qui cor hominis confirmat, *Psal. 103.*) in terra in summis montium. Sanè hæc habet Dionys. cap. 5. *Eccles. Hierar.* Mysteria conficit, in conspectu agit, reuerenter ostendens. & Anastas. *Synaita de Sacra Synaxi*, Panem vitæ iustollit, eumque omnibus ostendit; tamquam cibum & potum excellentiorem ceteris, ait Hugo Vict. in *Specul. Eccles. cap. 7.* vel, ac si tunc Christus eleuetur in Crucem, & rursus immoletur, *Gemma lib. 1. cap. 46.* Item, vt à populo sciat consecratio facta secretò, & ado-

retur Christus, *Durand. lib. 4. cap. 41.* vnde & populus genibus flexis adorat, ex *Conc. Treueren.*

Monet hoc loco Nicol. de Plone, ne in consecratione ipsa eleuetur Hostia, ita vt videatur; ne tunc nondum consecrata adoretur. Octo verò causas eleuationis morales & pias affert sanctus Bonavent. de *Myster. Missæ.* In eleuatione Hostiæ digitos extensos iungat, & item imas partes manuum, vt solidiùs & decentiùs eam eleuet; neque eas diuidat, nisi quando reponit Hostiam.

f *Non disiungit.*] Nullus antiquorum indicat hunc ritum non disiungendi digitos, quem potiùs confutat, sed malè, *Microl. cap. 16.* meminit sanctus Thom. 3. part. *quest. 83. art. 5. ad 5.* & Durandus post eum cap. 41. ob reuerentiam scilicet Sacramenti. Digni verò prædicti non disiunguntur vsque ad eorundem ablutionem inclusiuè.

6 *Reposita Hostia consecrata super Corporale, genuflexus ipsam veneratur: si adsit vas aliarum Hostiarum, Patena vel Palla cooperit vt supra. Interim dum Celebrans eleuat Hostiam, accenso priùs intorticio (quod non extinguitur, nisi postquam Sacerdos Sanguinem sumpserit, vel alios communicauerit, si qui erunt communicandi in Missa) & minister manu sinistra eleuat simbrias posteriores Planctæ, ne ipsum Celebrantem impediatur in eleuatione brachiorum, quod & facit in eleuatione Calicis: & manu dextra ^h pulsat campanulam ⁱ ter ad vnquamque eleuationem, vel continuatè quousque Sacerdos deponat Hostiam super Corporale, & similiter postmodum ad eleuationem Calicis.*

g *Minister.*] Paulò post Sacerdotem ad eiusdem dextram genuflexus supra altiorem gradum, si plures sint gradus, manu sinistra eleuat partem inferiorem posterioris Planctæ, quæ,

vt supra docuimus, errabunda vtriusque super brachia reflectebatur, & eadem brachia in hac eleuatione impediebat; in medio eam accipit, quam deponens deinde non osculatur.

h *Pul-*

h Pulsat campanulam.] Ex Decreto Gregorij, XI. apud Nauclerum Generat. 42. an. 1240. & meminit huius ritus Ino Carnot. Epistola 167. sicut in veteri Testamento Leuitæ tempore Sacrificij tubas clangebant argenteas, quarû sonitu populus prouocabatur ad adorandum, Durand. lib. 4. c. 41. Honorio III. adscribit ritum Abbas Vrsbergen. cum Schulting. Tom. 1. p. 1. c. 18. Vidoni Cardinali, anno 1207. Casar. li. 9. c. 51. i Ter.] Id est, cum Sacerdos adorat, cum eleuat, & cum reponit Ho-

stiam, seu Calicem: & hic ritus sicuti est prior in Rubrica, ita decentior est posteriori, quo continuatè campanula pulsatur. Ternario namque numero gaudet Deus, vt aliàs cum Innocentio III. diximus.

Non pugnat Cærimoniale Episcoporum lib. 1. cap. 29. cum Missali, dum in eo extinguuntur funalia post depositionem Calicis, & in Missali post Communionem: quia nimis funalium calor & fumus Prælati nocent, vnius autem cerei non item.

7 Celebrans adorato Sacramento surgit, & discooperit Calicem, in quem, si opus sit, exergit digitos; quod semper faciat, si aliquod fragmentum digitis adhæreat; & stans erectus dicit, Simili modo postquam cœnatum est. & ambabus manibus accipiens Calicem iuxta nodum infra cuppam, & aliquantum illum eleuans, ac statim deponens, dicit, accipiens & hunc præclarum Calicem, &c. cum dicit, Item tibi gratias agens, caput inclinat. cum dicit, benedixit, sinistra Calicem infra cuppam tenens, dextra signat super eum, & prosequens, deditq; discipulis suis, &c. ambabus manibus tenens Calicem, videlicet sinistra pedem, dextra nodum infra cuppam, cubitis super Altare positus, & capite inclinato, profert attentè, continuatè, & secretò, vt suprâ, verba consecrationis Sanguinis: Hic est enim Calix, &c. Quibus dictis reponit Calicem super Corporale, & dicens secretò, ^m Hæc quotiescumque feceritis, &c. genus flexus Sanguinem reuerenter adorat. Tum se erigit, & accipiens ⁿ Calicem discoopertum cum Sanguine ambabus manibus, ^o vt prius, eleuat eum, & erectum, quantum commode potest, ostendit populo adorandum: mox ipsum reuerenter reponit super Corporale in locum pristinum, & manu dextra Palla cooperit, ac genus flexus Sacramentum veneratur.

[Discooperit Calicem.] Sunt qui nunc interea Palla Calicis tegunt Hostiam, ne in eleuatione Calicis eam fortassè tangant cum fimbrijs Manipuli, deponendo Calicem: quod non probò, mouete quæstionem Durando cap. 46. Cur Hostia numquam coope-

ritur, & Calix operitur? cui respondet, Tam ob periculum, ne quid in Calicem cadat; tum ob mysterium, quia in Calice repræsentatur Christus, vt in sepulchro, opertus sindone, sudario, lapide clauso, & signato; in Hostia verò, vt in passione, extra sepulchrum.

Quare

Quare regi numquam debet in Missa, Durandi iudicio, Hostia sacra. Quod hic dicitur, *iuxta nodum infra cuppam*, idem est ac si dicatur, Caput nodum Calicis qui est infra cuppam. Quidam deponunt Calicem, ut manus iungant, & benedicant; sed non bene. Vide supra *tit. preced. num. 5. pagina 134.* non enim deferendus est Calix ab eiusdem acceptione, sicuti nec deferitur Hostia ad illud verbum *benedixit*, donec fiat consecratio.

m Hæc quotiescumque, &c.] Antequam eleuet Calicem hæc verba dicere debet: & dum reponit, pedi Calicis non debet osculum infigi à Celebrante; de quo nihil Rubrica.

n Calicem discoopertum.] Tradit Durandus *cap. 41.* & laudat eleuari Calicem coopertum, mysticalque affert causas *cap. 42.* sed antiquitus non poterat eleuari coopertus, quando Corporale erat satis amplum, substratum Hostiæ & Calici, quod una simul adhibebatur, ad tegendum Calicem altera parte eiusdem; cuius vi-

ces nunc gerit Palla, ut significauimus supra *tit. 1.* Ne quid verò cadere nunc possit in Calicem dum eleuatur, prohiberi debet vel tecto super Altare concamerato, vel umbella decenti superaddita. Ritus igitur à Rubrica nostra præscriptus conformior est antiquiori nascentis Ecclesiæ; qui tamen & tempore Durandi apud quosdam, *inquit idem ibidem*, erat in usu: fortè apud Romanos. Non erat autem in præcepto hæc eleuatio Calicis ante S. Thomam, *ex Soto 4. d. 13. quest. 2. art. 5.* vnde neque S. Thom. meminit illius, ubi minutè ritus omnes persequitur Missa.

o Ut prius.] Hoc est, sinistra pedem, dextra nodum tenens. qui ritus frequentior est tenendi Calicis, de quo in oblatione eiusdem, *tit. 7. m. 5.* nedum in consecratione; ergo idem est seruandus in eleuatione. Putant enim aliqui illud *ut prius* referri ad ea, *ambabus manibus iuxta nodum*, sed minus rectè.

- 8 *In Missa solemnè ad finem Præfationis accenduntur duo saltem intorticia ab Acolythis, quæ & extinguuntur post eleuationem Calicis, nisi aliqui sint communicandi, & tunc extinguuntur post Communionem. In diebus etiam ieiuniorum, & in Missis pro Defunctis tenentur accensa usque ad Communionem. Cùm autem Celebrans dicit, Quam oblationem, &c. ¶ Diaconus accedit ad eius dextram, & ibi in superiori gradu Altaris genuflexus, cùm Sacramentum eleuatur, simbrias Planetæ eleuat, & quando opus est, se erigens, Calicem discoopertit & cooperit, & cum Celebrante genuflectit. ¶ Subdiaconus genuflectit in loco suo. Thuriferarius genuflexus in cornu Epistolæ ter incensat Hostiam, cùm eleuatur, & similiter Calicem, postea incenso in Thuribulum absque benedictione. Reposito Calice, ¶ Diaconus redit ad librum, nisi alius assistat. Ceteri surgunt, & stant in locis suis.*

p Extinguuntur post elevationem.] Ne portantes intorticia genuflexi maneant ceteris stantibus, idè asportantur funalia, & extinguuntur. Cùm autem Communio facienda est, non discedunt, vt deinde redeant; sed expectant Communionem, quæ fieri debet cum accensis luminibus, præsertim si discedatur ab Altari. Cùm autem eleuatur Hostia, eleuentur etiam intorticia vsque ad depositionem Calicis inclusiue.

In diebus ieiuniorum, &c. cessat ratio standi: & quia genuflexi manent omnes in Choro vsque ad Pax Domini, parum quod superest vsque ad Communionem Celebrantis pro nihilo reputatur; congruitque, ob præsentiam sanctissimi Sacramenti in Altari, vt eo casu tantùm ardeant intorticia. Excipe Vigiliis Natiuitatis, Pasche & Pentecostes; quando nimirum in Choro non genuflectitur, & consequenter neque remanent intorticia deposito Calice.

q Diaconus accedit.] Facta priùs nimirum genuflexione, vbi est, Altari. Si adest Pyxis cum particulis consecrandis, ipse eam detegit, & collocat propè Hostiam ante consecrationem; & deposita Hostia post elevationem, facta cum Celebrante genuflexione, Pyxidem operit, & collocat in

pristino loco. & antequam discooperiat Calicem consecrandum, cum Celebrante priùs adorat cum genuflexione Hostiam ab eo depositam super Altare.

r Subdiaconus genuflectit in loco suo.] Hoc est, supra infimum Altaris gradum in medio post Celebrantem.

[Ter incensat.] Nimirum, cùm Celebrans adorat, cùm eleuat, & cùm deponit. Neque benedicitur incensum, Cerim. Episc. lib. 1. cap. 23. ad maiorem reuerentiam sanctissimi Sacramenti, à quo omnis benedictio.

Genuflectunt autem prædicti, quando Diaconus genuflectit.

Pulsantur etiam campana, signo dato cum campanula, vt supra dictum est num. 6. ab Acolytho.

t Diaconus redit ad librum.] Facta iterùm genuflexione in cornu Evangelij tantùm, vbi est liber, & assistit vt priùs. Thuriferarius redit in Sacristiam.

Eleuato Sacramento, hoc est, reposito Calice, Chorus dicit, Benedictus qui venit, &c. ait Cerim. Episcop. lib. 2. cap. 8. vt supra dictum est. Nota, quòd Chorus genuflectit initio Canonis, Cerim. Episc. lib. 2. cap. 8. & surgit post depositionem Calicis, ex hac Rubr. stant autem omnes versus Altare in locis suis.

De Canone post Consecrationem vsque ad Orationem Dominicam. IX.

Reposito Calice, & adorato, Sacerdos stans ante Altare, extensis manibus ante pectus, dicit secreto, ^u Vnde & memores, &c. Cùm dicit, de tuis donis ac datis iungit manus ante pectus: & cùm dicit, ^x Hostiam * puram, Hostiam * sanctam, Hostiam * immaculatam, manu sinistra posita super Altare intra Corporale, dextra signat ter communi-

V

ter